

Tomasz Nieborak

Rynek usług płatniczych jako element rozwoju przedsiębiorczości – aspekty prawno-finansowe

STRESZCZENIE

Jednym z głównych elementów tworzenia jednolitego rynku usług finansowych Unii Europejskiej jest detaliczny rynek usług finansowych. Odnosi się on swym zakresem przede wszystkim do przeciętnego użytkownika usług bankowych, a także małych i średnich przedsiębiorstw stanowiących ważną grupę klientów dla podmiotów finansowych. Podkreślić jednak należy, iż znacząca część kroków podejmowanych przez owych szeroko rozumianych konsumentów usług finansowych swe decyzje uzależnia od ceny tychże usług, a także ich dostępności. Do tych ostatnich z całą pewnością zaliczyć należy usługi płatnicze świadczone drogą elektroniczną oraz wykorzystujące instytucję pieniądza elektronicznego, których charakterystyka regulacji ma być przedmiotem przygotowanej publikacji. Usługi płatnicze stanowią bowiem obecnie jeden z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów rynku finansowego. Ich wykorzystanie ma między innymi przyczynić się do zwiększenia przepływów finansowych, tak istotnych dla rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki zarówno Unii Europejskiej, jak i poszczególnych krajów ją tworzących.

Tomasz Nieborak

Payment Services Market as an Entrepreneurship Development Tool – Legal Financial Aspects

ABSTRACT

One of the main elements that creates a single financial services market of the European Union is a retail financial services market. Its products are addressed to the average users of banking services, which include small and medium-sized businesses. The latter undoubtedly constitute an important client group for financial institutions. It must be emphasised though, that many of the decisions made by this broadly understood financial services consumer group are based on the price and availability of the banking services offered. Insufficient information from the financial sector is frequently the reason why consumers choose to buy from the local market only, and are apprehensive about modern technological solutions that accompany new financial services, such as, for example, e-payments or e-money. The regulation of those will be the subject of the planned publication. Payment services are among the most dynamically developing areas of the financial market today. Their use is believed to increase cash flow which is of major importance for entrepreneurship and economy within the European Union.

1

WPROWADZENIE

Jednym z głównych elementów tworzenia jednolitego rynku usług finansowych Unii Europejskiej jest detaliczny rynek usług finansowych. Odnosi się on swym zakresem przede wszystkim do przeciętnego użytkownika usług bankowych, a także małych i średnich przedsiębiorstw, stanowiących ważną grupę klientów dla podmiotów finansowych. Podkreślić jednak należy, iż znaczna część owych szeroko rozumianych konsumentów usług finansowych swe decyzje uzależnia od ceny tychże usług, a także ich dostępności. Do tych ostatnich z całą pewnością zaliczyć należy usługi płatnicze świadczone drogą elektroniczną oraz wykorzystujące instytucję pieniądza elektronicznego, których regulacja od kilku lat stanowi przedmiot zainteresowania unijnego prawodawcy wspierającego swymi działaniami budowę jednolitego rynku finansowego Unii Europejskiej¹.

Jak słusznie uważa D. Cyman, usługi płatnicze są nierozzerwalnie związane z nowoczesnym prowadzeniem przedsiębiorstwa między innymi przy wykorzystaniu takich instrumentów płatniczych jak: karta płatnicza, instrument pieniądza elektronicznego czy też usług bankowości elektronicznej. Wskazać należy w tym miejscu na możliwość ich zastosowania w handlu elektronicznym, dla którego efektywności ważnymi elementami są: szybki przesył danych, niezakłócona realizacja zobowiązań pomiędzy stronami, wymiana informacji i przede wszystkim koszty funkcjonowania². Handel elektroniczny, za sprawą coraz powszechniejszych innowacji technologicznych (np. telefonów komórkowych, nowych standardów technicznych dokonywania płatności), przeżywa w ostatnich latach niezwykle

¹ Ewolucja regulacji Unii Europejskiej dotyczących usług płatniczych zaprezentowana została szczegółowo w publikacji M. Grabowskiego, *Instrumenty płatnicze*, Warszawa 2013, s. 13–36; zob. także A. Zalcewicz, *Proces integracji europejskiego rynku usług płatniczych – wyzwania regulacyjne*, Prawo i Ekonomia 2011, 7, s. 321–329; warto w tym miejscu wskazać na słuszną tezę sformułowaną w literaturze przedmiotu przez M. Fedorowicz o z jednej strony nowatorskim charakterze regulowanej materii prawa rynku finansowego UE, a z drugiej strony o „żywołności” a wręcz „nadaktywności” legislacyjnej rynku finansowego UE. Zob. M. Fedorowicz, *Nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 19.

² D. Cyman, *Wykorzystanie elektronicznych instrumentów płatniczych jako element zwiększający konkurencyjność przedsiębiorcy* (w:) M. Juchniewicz (red.), *Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach konkurencji. Determinanty konkurencyjności przedsiębiorstw*, cz. 1, Olsztyn 2006, s. 171; idem, *Elektroniczne instrumenty płatnicze, a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Warszawa 2013, s. 21–28.

rozkwit. Stwierdzić należy, iż u źródeł tego rodzaju sytuacji stoi rosnąca rola w gospodarce tzw. czwartego jej zasobu, za który uznaje się tzw. zdolność przedsiębiorczą, nazywaną po prostu przedsiębiorczością³. W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż sprowadza się ona przykładowo do organizowania zasobów ekonomicznych w zyskowne przedsięwzięcie, podejmowania nierutynowych nowych decyzji, innowacyjności, a także podejmowania ryzyka działalności gospodarczej⁴. Proces ten ma więc na celu wykorzystanie nowej idei w celu osiągnięcia korzyści na rynku.

W ocenie autora rynek usług płatniczych spełnia wszystkie z wymienionych cech. Jest on rynkiem innowacyjnym, który poprzez efekt skali umożliwia podmiotom na nim funkcjonującym (zarówno podmiotom świadczącym usługi, jak i będącymi ich odbiorcami) osiągnięcie korzyści. Rodzi on także potencjalne rodzaje ryzyka gospodarczego, które z perspektywy rynku finansowego może materializować się w postaci: ryzyka prawnego, ryzyka strony, ryzyka operacyjnego, ryzyka walutowego czy też ryzyka stopy procentowej. Rosnąca powszechność wskazanych usług w połączeniu z towarzyszącym im ryzykiem i jego wpływem na strony transakcji rodzi konieczność poddania omawianej działalności regulacji prawnej. Celem artykułu jest wskazanie na wybrane z nich, z jednoczesnym udowodnieniem tezy, iż pojawianie się nowych rozwiązań finansowych służących rozwojowi przedsiębiorczości, stanowi jednocześnie prawdziwe wyzwanie dla prawodawcy. Zmuszony jest on bowiem w swych działaniach regulacyjnych ująć rozmaite elementy, wymagające specjalistycznej wiedzy nie tylko prawniczej, ale także ekonomicznej czy też technicznej. Rezultatem owych działań są z kolei nowe uregulowania, charakteryzujące się niezwykłą szczegółowością i obszernością, których zastosowanie stanowi niejednokrotnie prawdziwe wyzwanie dla ich adresatów (z których znaczną część stanowią przedsiębiorcy).

³ E. Cyrson, *Wybór ekonomiczny* (w:) E. Cyrson (red.), *Kompendium wiedzy o gospodarce*, Warszawa 1997, s. 21.

⁴ *Ibidem*.

2

USŁUGI PŁATNICZE – ISTOTA PROBLEMU

Usługi płatnicze oraz instytucja pieniądza elektronicznego unormowane zostały dwoma dyrektywami⁵ tj. dyrektywą 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającą dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającą dyrektywę 97/5/WE (dalej: PSD)⁶, która weszła w życie w dniu 1 listopada 2009 r. oraz stanowiącą jej „dopełnienie” dyrektywą 2009/11/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniającą dyrektywę 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylającą dyrektywę 2000/46/WE (dalej: dyrektywa PE)⁷.

Zostały one implementowane do polskiego porządku prawnego odpowiednio: ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (dalej: UUP)⁸ oraz ustawą z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (dalej: UEIP)⁹. Podobnie jak w przypadku regulacji unijnych, tak i wymienione polskie akty prawne stanowiły w pewnym zakresie dla siebie uzupełnienie. Niemniej jednak wiele z przepisów UEIP zostało uchylonych kolejnymi nowelizacjami UUP, których celem było ich częściowe przeniesienie do drugiej z nich. W rezultacie w chwili obecnej UUP stanowi niezwykle obszerny, liczący kilkaset artykułów akt prawny (normujący wiele ważnych i nowoczesnych instytucji prawnych, takich jak: funkcjonowanie instytucji płatniczej oraz biura usług płatniczych, poszczególnych instrumentów płatniczych – w szczególności kart płatniczych, obowiązki informacyjne w zakresie świadczonych usług płatniczych, czy też prawa i obowiązki stron w zakresie dostarczania i korzystania z tychże

⁵ Wskazać w tym miejscu należy także na powiązane z nimi następujące akty prawne: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz. Urz. UE L 266 z 9 października 2009 r.) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz. Urz. UE L 94 z 30 marca 2012 r.).

⁶ Dz. Urz. UE L 319 z dnia 5 grudnia 2007 r.

⁷ Dz. Urz. UE L 267/7 z dnia 10 października 2009 r.

⁸ Dz. U. Nr 1999, poz. 1175 z późn. zm.

⁹ Dz. U. Nr 1232 z 2012 r. – tekst jednolity.

usług), podczas gdy UEIP pozostała jedynie zestawieniem kilkudziesięciu przepisów, niemających w praktyce większego zastosowania. Wynika to między innymi z braku istnienia jak dotychczas na polskim rynku finansowym instytucji pieniądza elektronicznego w rozumieniu art. 2 pkt 5 UEIP, a więc innej niż bank osoby prawnej, utworzonej i działającej na podstawie zezwolenia właściwych władz lub przepisów prawa, której przedmiotem działania jest prowadzenie we własnym imieniu i na własny rachunek działalności polegającej na wydawaniu do dyspozycji i wykupie pieniądza elektronicznego oraz rozliczaniu transakcji dokonywanych przy użyciu instrumentów pieniądza elektronicznego¹⁰. Zapewne dlatego zdecydowano się na nowelizację UUP, uchylającą między innymi UEIP, której przepisy włączone zostaną do pierwszej z nich. Została ona przyjęta przez Sejm RP w dniu 12 lipca 2013 r. i podpisana przez Prezydenta RP w dniu 1 sierpnia 2013 r. Jak wynika z uzasadnienia¹¹ do niej „rozwiązania zawarte w projekcie ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw mają na celu wprowadzenie nowych unormowań w zakresie wydawania, wykupu i dystrybucji pieniądza elektronicznego oraz tworzenia, organizacji i działalności instytucji pieniądza elektronicznego, a także nadzoru nad tymi podmiotami w celu pełnego wdrożenia wymogów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniającej dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylającej dyrektywę 2000/46/WE, zwanej dalej »dyrektywą 2009/110/WE«”. W jego dalszej części czytamy, iż PSD „jest aktem późniejszym w stosunku do kompleksowej regulacji pieniądza elektronicznego na gruncie prawa unijnego; regulacja objęta dyrektywą 2009/110/WE nastąpiła już po przyjęciu dyrektywy 2007/64/WE. Pozwoliło to na ich zsynchronizowanie jako, odpowiednio, *lex specialis* i *lex generalis*. W związku z powyższym także regulacja

¹⁰ W tym celu przygotowana została omówiona poniżej nowelizacja UUP, która przewiduje ostateczne włączenie do niej przepisów UEIP. Z informacji dostępnych na stronie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wynika, iż „celem projektu ustawy jest uzupełniająca, kompletna implementacja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Electronic Money Directive II – EMD II)”. Projekt ustawy dostępny na stronie <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/24838/katalog/24882> (25.08.2013).

¹¹ Uzasadnienie do Projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw dostępne na stronie <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1290> (25.08.2013).

działalności instytucji pieniądza elektronicznego na gruncie dyrektywy 2009/110/WE zbliżona jest do regulacji działalności instytucji płatniczej zawartej w dyrektywie 2007/64/WE. Komisja Europejska sygnalizowała możliwość połączenia obu dyrektyw w przyszłości.

Mając to na uwadze, w projekcie przewidziano, że z uwagi na wprowadzenie pełnej regulacji usług płatniczych w ustawie o usługach płatniczych w ramach implementacji dyrektywy 2009/110/WE zasadne jest uchylenie ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych, która w przeciwnym razie regulowałaby usługi płatnicze dokonywane za pomocą elektronicznych instrumentów płatniczych tylko w sposób szczątkowy, tj. w zakresie pieniądza elektronicznego i jego instytucji. Utrudniałoby to adresatom przepisów tych dwóch ściśle powiązanych ustaw ich rozumienie i stosowanie.

Odpowiednie więc przepisy dotyczące instytucji płatniczej mają być stosowane wobec instytucji pieniądza elektronicznego. Natomiast kwestie dotyczące instytucji płatniczych oraz wymagające szczególnego uregulowania względem instytucji pieniądza elektronicznego zostały umieszczone w nowym dziale VIIa ustawy o usługach płatniczych¹².

Istnienie owych aktów (a po nowelizacji już tylko UUP) w polskim systemie prawnym było i jest w pełni uzasadnione. Wynika to z jednej strony z obowiązku implementacji wskazanych dyrektyw, a z drugiej strony z konieczności istnienia ram prawnych normujących pojawiające się coraz to nowsze rozwiązania finansowe. Tytułem przykładu wskazać można na wykorzystywaną przede wszystkim w transakcjach internetowych jednostkę rozliczeniową (pieniądz) o nazwie bitcoin¹³, a także rozwiązania łączące w sobie telefonię komórkową z usługami płatniczymi oraz wykorzystujące technologię płatności zbliżeniowych. W konsekwencji mamy do czynienia z procesem ekonomizacji prawa, a więc sytuacją, w której to rynek kreuje (wymusza) określone rozwiązania prawne. Istnienie bowiem konkretnych rozwiązań bez ich regulacji prowadzić może do wielu niebezpiecznych dla stabilności rynku finansowego sytuacji. Tym bardziej w przypadku rynku usług płatniczych, który jest segmentem szczególnie bliskim konsumentowi usług finansowych. On z kolei narażony bywa na wiele potencjalnych rodzajów ryzyka (strony, stopy procentowej, waluty etc.) i z reguły pozostaje

¹² Ibidem, s. 6.

¹³ W sierpniu 2013 roku niemieckie ministerstwo finansów uznało bitcoin za legalną jednostkę rozliczeniową do prywatnych transakcji. Więcej na ten temat na: http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,14493191,Oswajanie_bitcoina___czyli_realny_probleem_rzadow_.z.html#ixzz2daNI3bdK (25.08.2013).

„słabszą” stroną transakcji¹⁴. W konsekwencji ponosi on większe koszty oferowanych mu usług, przez co korzysta z nich w mniejszym zakresie, co z kolei ma negatywny wpływ na rozwój samego rynku płatności (i rozliczeń) stanowiących fundament rynku finansowego będącego współcześnie podstawowym elementem nowoczesnej gospodarki. Jednym z istotnych czynników wpływających na koszt owych usług są prowizje pobierane przez dostawców usług. Za przykład mogą posłużyć opłaty uiszczane przez punkty handlowe za obsługę kart płatniczych – powszechnie identyfikowane jako *interchange fee*. Opłata ta trafia do agenta rozliczeniowego (stanowiącego ważne ogniwo w procesie rozliczania transakcji), organizacji płatniczej (np. Visa, Mastercard) i przede wszystkim do banku wydającego kartę. Wysokość opłaty w oczywisty sposób wpływa na zysk przedsiębiorcy oferującego usługi (towary), za które klient może zapłacić, wykorzystując nowoczesne formy płatności. I choć z punktu widzenia handlowca mają one wiele zalet (badania potwierdzają większą skłonność konsumentów do wydawania większej ilości pieniędzy w tej formie) to jednak ich akceptacja obniża jego marżę. Oczywistym jest fakt, iż tego rodzaju system płatności wymusza podział zysku pomiędzy strony. Kwestią sporną jest jednak procent, jaki musi zostać odprowadzony do pośredników. Okazuje się bowiem, iż w przypadku Polski należał on dotychczas do jednych z najwyższych w Europie, wynosząc przeciętnie 1,6% prowizji od każdej transakcji¹⁵. Sytuacja ta skłoniła między innymi Narodowy Bank Polski podjęcia dyskusji na temat zasadności utrzymywania owych stawek na tak wysokim poziomie. Przygotował on w tym celu obiektywne opracowania, w tym dokument nt. „Analiza funkcjonowania opłaty *interchange* w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim”¹⁶, w którym przeprowadzono ocenę stanu obecnego z jednoczesnym wskazaniem potencjalnych zmian. Uczestnikami zainicjowanej przez bank centralny publicznej debaty stały się wszystkie zainteresowane strony, czyli: banki, organizacje rozliczeniowe, podmioty reprezentujące konsumentów, a także politycy. Z inicjatywy tych ostatnich przygotowany został kolejny projekt

¹⁴ Więcej na temat polityki w dziedzinie usług finansowych i ochrony konsumenta w: E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013, s. 68–86.

¹⁵ Podczas gdy średnia stawek we wszystkich państwach UE wynosi 0,7%. Zob. *Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2012.

¹⁶ *Ibidem*.

zmian UUP¹⁷, uchwalony przez Sejm RP w dniu 30 sierpnia 2013 r., przy poparciu – co ważne – 439 posłów (!). Zakłada on docelowo (od stycznia 2014 r.) obniżenie opłaty *interchange* do 0,5% od danej transakcji.

W literaturze zwraca się uwagę na fakt, iż idea powołania systemów płatności jest stosunkowo młoda, albowiem na przestrzeni wieków przepływy pieniężne pomiędzy szeroko rozumianymi instytucjami finansowymi przeprowadzane były w sposób „spontaniczny”, to znaczy bez istnienia szczególnych regulacji w tym względzie, a także, co zrozumiałe, wyodrębnionej infrastruktury technicznej¹⁸. Dopiero dynamiczny rozwój gospodarki światowej, globalnych rynków finansowych, dla których funkcjonowania niezbędny jest szybki i niezakłócony transfer środków finansowych (a także informacji), wymusiły powstanie wyspecjalizowanych, zinstytucjonalizowanych oraz standaryzowanych systemów płatności. Systemów, na których budowę składają się cztery zasadnicze elementy¹⁹:

1. formalne uzgodnienia pomiędzy uczestnikami systemu,
2. uzgodnione i wspólnie zaakceptowane standardy techniczne oraz sposoby przekazywania informacji płatniczych między uczestnikami systemu,
3. uzgodnione zasady regulowania wzajemnych zobowiązań między uczestnikami systemu,
4. wspólne procedury operacyjne i zasady dotyczące między innymi zasady uczestnictwa i wysokości opłat związanych z danym systemem płatniczym.

Cechy te z kolei wpływają na jakość oferowanych usług, która zdaniem prawodawcy europejskiego przede wszystkim powinna decydować o jej wyborze. Natomiast w dalszej kolejności brane powinny być pod uwagę: cena czy też dostępność usługi. Rozumieć należy to jako chęć dążenia do sytuacji, w której usługi płatnicze będą powszechne, tanie i bezpieczne, a podmioty je oferujące konkurować będą przede wszystkim jakością ich świadczenia²⁰. W rezultacie osiągnięty zostanie efekt skali, który wpłynie

¹⁷ Zob. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, druk sejmowy nr 966, dostępny na: <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=966> (30.08.2013).

¹⁸ R. Nogacki, *Europejskie wymogi względem systemów płatności*, Prawo Bankowe 2006, 2, s. 78.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Warto w tym miejscu wspomnieć o inicjatywie sześciu czołowych polskich banków – PKO BP, Alior Bank, Bank Millennium, BZ WBK, BRE Bank i ING Bank Śląski, które porozumiały się w sprawie zbudowania

pozytywnie zarówno na stronę podażową (rynek finansowy), jak i popytową (klientów). Według koncepcji europejskiej stanie się to możliwe z chwilą harmonizacji ram prawnych regulujących proces tworzenia zintegrowanego rynku płatności, który budowany jest sukcesywnie w Europie od kilkudziesięciu lat.

3

USŁUGI PŁATNICZE – PERSPEKTYWA EUROPEJSKA

W pkt 1 preambuły PSD czytamy, iż dla ustanowienia rynku wewnętrznego zasadnicze znaczenie ma likwidacja wszystkich granic wewnętrznych we Wspólnocie w celu umożliwienia swobodnego przepływu towarów, osób, usług i kapitału, a sprawą kluczową jest prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku usług płatniczych. Dlatego też zdaniem prawodawcy europejskiego (pkt 4 preambuły PSD) sprawą o fundamentalnym znaczeniu jest ustanowienie na poziomie Wspólnoty nowoczesnych i spójnych ram prawnych dla usług płatniczych, bez względu na to, czy usługi są zgodne z systemem wynikającym bezpośrednio z inicjatywy sektora finansowego na rzecz jednolitego obszaru płatności w euro (SEPA), który jest neutralny. Należy przy tym dążyć do sytuacji, w której zapewnione zostaną równe szanse wszystkim systemom płatności w celu zachowania wyboru dostępnego konsumentom, co powinno oznaczać znaczny krok naprzód pod względem kosztów ponoszonych przez konsumentów, bezpieczeństwa i wydajności w porównaniu z obecnymi systemami krajowymi.

W tym miejscu wspomnieć należy o zasygnalizowanej przez PSD inicjatywie sektora na rzecz jednolitego obszaru płatności w euro – powszechnie określanego mianem projektu SEPA, czyli Jednolitego Systemu Płatności w Euro (ang. *Single Euro Payments Area*), realizowanego z większymi i mniejszymi sukcesami od 2002 r., kiedy to z inicjatywy europejskich instytucji kredytowych powołana do życia została Europejska Rada ds.

wspólnego standardu płatności mobilnych. Ich celem jest powołanie spółki mającej zbudować wspólną infrastrukturę dla płatności mobilnych w Polsce. Łączny udział sześciu uczestniczących w projekcie banków w rynku komercyjnych instytucji finansowych pod względem liczby klientów z dostępem do bankowości elektronicznej przekracza 70 proc. Więcej informacji na ten temat dostępnych jest na stronie http://www.aliorbank.pl/pl/o_banku/centrum_informacyjne/aktualnosci/wiadomosc?newsId=1017, Banki-wspolnie-tworza-lokalny-standard-platnosci-mobilnych (15.08.2013).

Płatności (ang. *European Payments Council* – dalej: EPC) stanowiąca organ decyzyjny i koordynacyjny europejskiej bankowości w zakresie problematyki płatności. Jego nadrzędnym zadaniem miało być wspieranie oraz promocja idei SEPA, a także opracowywanie niezbędnych w tym celu standardów i rozwiązań technicznych. W zakresie prac nad poszczególnymi komponentami SEPA szczególna rola przypadła właśnie EPC, które prace skoncentrowały się na czterech zasadniczych kwestiach odnoszących się przede wszystkim do instrumentów płatniczych stanowiących fundament systemu. Należą do nich: system polecenia przelewu (ang. *SEPA Credit Transfer – (SCT) Scheme*)²¹, system polecenia zapłaty (ang. *SEPA Direct Debit – (SDD) Scheme*)²², system płatności przy wykorzystaniu kart płatniczych (ang. *SEPA Cards Framework – SCF*)²³ oraz system w zakresie transferu gotówki (ang. *Single Euro Cash Area Framework – SECA*)²⁴. W przypadku dwóch pierwszych realizowana ma być koncepcja stopniowego przechodzenia (zastępowania) od dotychczasowych krajowych rozwiązań w zakresie obydwóch rodzajów poleceń w stronę wystandardyzowanych rozwiązań opracowanych przez EPC. Co ważne, ich funkcjonowanie ma być oddzielone od infrastruktury rozliczeniowej²⁵. Natomiast w przypadku systemu kart płatniczych założono opracowanie regulacji w zakresie ich wykorzystania, standardów rozliczania transakcji oraz przetwarzania danych. W konsekwencji stworzone mają zostać warunki dla wykorzystywania kart (stanowiących jeden z elementów systemu płatności) przez konsumentów europejskich na terenie całej Europy w taki sam sposób, jak czynią to w rodzimym kraju.

Źródeł omawianego projektu upatruje się z jednej strony we wprowadzeniu w 1999 r. jednolitej waluty europejskiej, a z drugiej w postępującej integracji finansowego rynku europejskiego. W publikacjach na temat SEPA wielokrotnie podkreśla się fakt niedostosowania się europejskich struktur płatniczych do możliwości wykorzystania w pełni idei jednej waluty. Bowiemy o ile w przypadku płatności hurtowych, tego rodzaju możliwość

²¹ W tym względzie EPC opracowało już zbiór standardów pod nazwą *SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook*.

²² W tym względzie EPC opracowało już zbiór standardów pod nazwą *SEPA Direct Debit Scheme Rulebook*.

²³ W tym względzie EPC opracowało już zbiór standardów pod nazwą *SEPA Cards Framework*.

²⁴ Więcej na ten temat w: *Jednolity Obszar Płatności w Euro (SEPA). Zintegrowany rynek płatności detalicznych*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt nad Menem 2006, s. 19–23.

²⁵ W zakresie infrastruktury rozliczeniowej zasadnicze znaczenie ma opracowany w ramach EPC dokument: *Principles for SEPA Scheme Compliance and Re-statement of the PE-ACH Concept (PE-ACH/CSM Framework)*.

została instytucjom bankowym stworzona przez Europejski Bank Centralny, o tyle koszty transakcji transgranicznych i rozliczeń z nimi związanych dokonywanych przez konsumentów nie uległy zmianie. Jedyną korzyścią dla nich były potencjalne oszczędności z tytułu braku różnic kursowych oraz ułatwienia w płatnościach gotówkowych²⁶. Do beneficjentów SEPA poza konsumentami oraz instytucjami kredytowymi²⁷ zaliczyć należy także placówki handlowe oraz przedsiębiorców. Jak się ocenia, każdy z czterech wymienionych podmiotów odniesie różne korzyści. Należy zadać sobie pytanie, jak i kiedy owe korzyści mają być osiągnięte? Założyć należy, iż wkrótce, bowiem mimo upływu bez mała 10 lat, projekt nie został ostatecznie zrealizowany²⁸. Podkreślić w tym miejscu jeszcze raz należy, iż w założeniu była to inicjatywa samoregulacyjna sektora finansowego odnosząca się jedynie do płatności w walucie euro, a rolę Unii Europejskiej (w tym i uchwalenie PSD) określić należy jako wspierającą. Jak zauważa A. Tochmański, analiza PSD oraz projektu SEPA prowadzi do wniosku, iż zakresy problematyczne zagadnień objętych wymienionymi dwoma elementami nie są tożsame. Przebiegają one bowiem według następującej zależności: projekt SEPA potrzebuje PSD, ale nie *vice versa*, gdyż zakres dyrektywy PSD jest szerszy od zakresu projektu SEPA w szczególności w odniesieniu do walut (ponieważ obejmuje wszystkie waluty Unii Europejskiej, a nie

²⁶ P. Łysakowski, *SEPA – jednolity obszar płatności w euro (w:) Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z*, Bank i Kredyt 2007, 11–12, s. 3–4.

²⁷ Na temat kosztów dla instytucji kredytowych, związanych z wprowadzeniem SEPA w: J. Diemko, *SEPA i karty (w:) SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE, Nr 90, 2007, CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych – Fundacja Naukowa, Warszawa, s. 15–21; M. Szymański, *Konsekwencje wprowadzenia poleceń przelewu i zapłaty w standardzie SEPA (w:) SEPA – bankowa rewolucja...*, s. 23–24; R. Midura, *SEPA a kreowanie strategii biznesowej banku (w:) SEPA – bankowa rewolucja...*, s. 33.

²⁸ Harmonogram wprowadzania SEPA przewidywał trzy zasadnicze etapy: 1) etap projektowania i przygotowania – który rozpoczął się w 2004 r. i w zasadzie się już zakończył, gdyż wszystkie standardy w zakresie instrumentów zostały zaprojektowane i przygotowane, 2) etap implementacji i rozmieszczania – także zbliżający się do końca i obejmujący zadania z zakresu implementacji konkretnych instrumentów, ich przetestowania w oparciu o odpowiednią infrastrukturę (także pod względem bezpieczeństwa) oraz 3) etap migracji – będący zarazem ostatnim, który miał się zakończyć ostatecznym wprowadzeniem SEPA, a więc standaryzacją instrumentów (i związanych z ich wykorzystaniem kosztów), co zaplanowane zostało na koniec 2010 r. Jednak jak się okazało ostatni z terminów nie został zachowany. Z tego też względu Unia Europejska zdecydowała się niejako wymusić ostateczną realizację projektu poprzez przyjęcie rozporządzenia (tzw. *end-date SEPA regulation*), tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz. Urz. UE L 94/22), w którym wyznaczone zostały ostateczne terminy migracji (dla państw strefy euro na dzień 1 lutego 2014 r., a dla państw z inną walutą krajową na dzień 31 października 2016 r.).

tylko euro) oraz instrumentów płatniczych (ponieważ obejmuje wszystkie instrumenty obecne i przyszłe – zgodne z SEPA, a nie tylko instrumenty SEPA)²⁹.

Wynika to z charakteru regulacji PSD, która w założeniu prawodawcy europejskiego miała niejako wybiegać w przyszłość, chroniąc jednocześnie interesy podmiotów korzystających z nowych rozwiązań finansowych obecnych na rynku usług płatniczych. Dlatego dyrektywa ta oparta została na dwóch ważnych zasadach:

1. zasadzie ochrony konsumenta,
2. zasadzie neutralności technicznej.

Pierwsza z nich realizowana jest szczegółowo przepisami dotyczącymi przejrzystości warunków i wymogów w zakresie informowania w odniesieniu do usług płatniczych (art. 30–50 PSD). Uregulowane zostały w nich między innymi takie kwestie jak: obowiązek przekazywania użytkownikowi (płatnikowi albo odbiorcy) usług płatniczych określonych informacji na temat dostawcy tych usług, sposobu korzystania z nich, a także opłat, stóp procentowych i walut, procedur odszkodowawczych, realizacji zleceń (ich autoryzacji) czy też możliwości wypowiedzenia umowy ramowej. Wymienione z elementów unormowano w dwóch obszernych tytułach PSD dotyczących: przejrzystości warunków i wymogów w zakresie informowania w odniesieniu do usług płatniczych oraz praw i obowiązków w odniesieniu do dostarczania usług płatniczych i korzystania z nich. Mają one swoje odzwierciedlenie w polskiej UUP normującej między innymi obowiązki informacyjne w zakresie świadczenia usług płatniczych oraz prawa i obowiązki w zakresie dostarczania usług płatniczych i korzystania z nich. Kwestie te wymienione są w tym miejscu nieprzypadkowo, gdyż, zdaniem autora, stanowią one o istocie polskiej regulacji, stawiając przy tym w centrum uwagi konsumenta usług płatniczych. Szczegółowość oraz obszerność tychże przepisów nie pozwala na wyczerpujące ich omówienie w niniejszej publikacji. Zaznaczyć jednak należy, iż zasada ochrony konsumenta jest w UUP uregulowana, choć oczywiście kwestią otwartą pozostaje jej faktyczna realizacja. Materializuje się ona poprzez konieczność zapewnienia przez dostawców usług płatniczych warunków umożliwiających konsumentowi

²⁹ A. Tochmański, *Rola banku centralnego we wprowadzaniu SEPA* (w:) *SEPA – bankowa rewolucja...*, s. 10; Na ten temat także D. Zawadzka, *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, s. 207–216.

uzyskanie informacji na temat realizowanej transakcji płatniczej. Zakres tego obowiązku spoczywającego na dostawcy jest jednak uzależniony od tego, czy mamy do czynienia z pojedynczą transakcją płatniczą, czy też z transakcją płatniczą objętą tzw. umową ramową³⁰. W pierwszym przypadku dostawca zobowiązany jest zapewnić użytkownikowi usługi łatwy dostęp do określonych w art. 23 UUP informacji. Natomiast w drugim z wymienionych przypadków informacje te powinny zostać jemu dostarczone. Do tego (co do zasady) za dostarczenie ich nie może być pobierana od użytkownika dodatkowa opłata³¹.

Poza informacją ważnym elementem usług płatniczych jest sposób i czas ich realizacji. Dlatego prawodawca tak dużo uwagi poświęcił w PSD i UUP procedurze autoryzacji transakcji (art. 40–47 UUP) oraz czasowi jej wykonania (art. 49–59 UUP). W pierwszym przypadku określone prawa i obowiązki przyznane zostały obydwóm stronom transakcji. Przykładowo użytkownik instrumentu płatniczego (np. karty płatniczej) zobowiązany jest korzystać z niego zgodnie z umową ramową i niezwłocznie zgłaszać dostawcy lub podmiotowi wskazanemu przez dostawcę stwierdzenie jego utraty, kradzieży oraz przywłaszczenia. Natomiast w przypadku zarzutu ze strony użytkownika co do nieuprawnionego jego wykorzystania ciężar udowodnienia, że transakcja płatnicza była autoryzowana przez użytkownika lub że została wykonana prawidłowo wykonana, spoczywa na dostawcy tego użytkownika.

Przepisy UUP unormowały także regułę D+1, według której dostawca płatnika jest obowiązany doprowadzić do uznania rachunku płatniczego dostawcy odbiorcy kwotą transakcji płatniczej zainicjowanej przez płatnika nie później niż do końca następnego dnia roboczego po otrzymaniu zlecenia (art. 54 UUP). Natomiast wpłata gotówki na swój lub cudzy rachunek płatniczy dokonana u dostawcy prowadzącego ten rachunek płatniczy w walucie tego rachunku jest udostępniana na tym rachunku niezwłocznie po otrzymaniu środków pieniężnych, nie później niż w tym samym dniu

³⁰ Przyjmuje się, iż umowa ramowa, podobnie jak i umowa przedwstępna, zawierana jest w tym samym celu czyli zawarcia kolejnych umów między tymi samymi stronami w przyszłości. Uznaje się, iż poprzez umowę ramową strony niejako określają harmonogram przyszłych działań w zakresie zawierania kolejnych umów. Określa ona co do zasady sposób zawierania umów wykonawczych, a także niektóre elementy treści tych umów. Zob. M. Grabowski, *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 27–28.

³¹ Więcej na ten temat w: M. Chrzan, *Obowiązki informacyjne dostawcy usług płatniczych*, *Monitor Prawa Bankowego* 2012, 9, s. 59–71; Z. Długosz, *Opłaty związane ze świadczeniem usług płatniczych*, *Monitor Prawa Bankowego* 2012, 9, s. 72–84.

roboczym. Regulacje powyższe wymuszone zostały także przez rynek, gdyż niejednokrotnie dochodziło do sytuacji, w których transferowane środki „krążyły” w systemie bankowym, a uznanie rachunku, na przykład przedsiębiorcy, następowało z kilkudniowym opóźnieniem (przynosząc nieuzasadnione korzyści pośrednikom).

Druga z wymienionych wcześniej zasad, tj. zasada neutralności technicznej, opiera się na założeniu, iż przepisy PSD dotyczące najbardziej istotnych zagadnień nie powinny mieć wpływu w przyszłości na stosowanie nowych technologii. Tego rodzaju założenie uznać należy za jak najbardziej właściwe, albowiem wykorzystanie transakcji płatniczych opiera się przede wszystkim na infrastrukturze technicznej podlegającej nieustannym innowacjom, za którymi prawodawca powinien nadążać. Oczywiście pojawia się w tym miejscu pytanie: Czy każda innowacja powinna zostać przez niego uregulowana? Co więcej, czy jest to w ogóle możliwe? Czy litera prawa jest w stanie opisać każdy, nawet najbardziej wyszukany instrument finansowy? Tytułem przykładu wskazać można na stawiane w ostatnim czasie pytania o sposób unormowania takich kwestii jak: działalności polegającej na korzystaniu przez podmioty rynku płatności z działalności outsourcingowej świadczonej „w chmurze”³²; sposobu autoryzacji i odpowiedzialności (w rozumieniu prawnym) transakcji wykorzystujących technologię zbliżeniową (tzw. *pay pass*); a także możliwości kreowania wirtualnych walut prywatnych wykorzystywanych następnie do regulacji zobowiązań pomiędzy stronami³³. Kwestie te wskazują na dynamizm przedmiotu regulacji i konieczność nadążania za nim, a w pewnym zakresie jego kontrolowania. Temu ostatniemu służyć ma z pewnością sposób regulowania rynku usług płatniczych (ale także i innych segmentów rynku finansowego) przez europejskiego prawodawcę³⁴.

Charakteryzuje się on w ostatnich latach przechodzeniem od regulacji minimalnej w stronę regulacji maksymalnej, mającej przede wszystkim charakter publicznoprawny. PSD stanowi doskonały przykład omawianej tendencji, gdyż jest ona dyrektywą pełnej harmonizacji (art. 86 PSD)

³² J. Byrski, A. Wachowska, *Cloud computing w działalności instytucji płatniczej*, Monitor Prawa Bankowego 2012, 9, s. 59–73.

³³ Na temat pojęcia definicji „rachunku płatniczego” i związanych z nią konsekwencji zob. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Warszawa 2011, s. 170–172.

³⁴ K. Korus, *Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego 2012, 9, s. 30–42.

dopuszczającą jednak opcje narodowe w odniesieniu do wymienionych enumeratywnie instytucji nią regulowanych. Jak wskazuje prawodawca europejski, niezbędne jest zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów prawa krajowego przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy. Jednocześnie państwa członkowskie powinny posiadać jednak możliwość ustalenia zasad mniej rygorystycznych niż zasady określone w PSD w celu utrzymania istniejącego poziomu ochrony konsumentów i propagowania zaufania do bezpiecznego korzystania z elektronicznych instrumentów płatniczych³⁵.

Posiadanie przez określony akt prawa europejskiego statusu harmonizacji maksymalnej rodzi określone konsekwencje dla poszczególnych krajów członkowskich. Są nimi³⁶:

- ☒ wymóg wykładni prowspólnotowej,
- ☒ instytucje wprowadzone przez akty prawa krajowego muszą być oceniane także w kontekście celów i treści transponowanego prawa UE,
- ☒ wykładnia prowspólnotowa wiąże zarówno krajowe sądy, jak i organy (a więc i te odpowiedzialne za nadzór nad rynkiem finansowym),
- ☒ w przypadku różnic w brzmieniu przepisów i prawa europejskiego zastosowanie znajduje zasada pierwszeństwa prawa unijnego.

Coraz częstsze korzystanie przez prawodawcę unijnego z harmonizacji maksymalnej w połączeniu z „publicyzacją” europejskiego prawa rynku finansowego, wymusza na nim tworzenie przepisów, których stosowanie w państwach członkowskich będzie zbliżone. Dlatego tak w PSD, jak i innych przepisach finansowych, decyduje się on na uregulowanie najważniejszych elementów funkcjonowania danego segmentu rynku. Odchodzi przy tym od szczegółowego regulowania poszczególnych instrumentów płatniczych, przechodząc jednocześnie w stronę budowy regulacji kompleksowej, obejmującej całokształt usług płatniczych (ich aspekt podmiotowo-przedmiotowy)³⁷.

³⁵ M. Grabowski, *Ustawa o usługach płatniczych...*, s. 4–5.

³⁶ Opracowano na podstawie publikacji A. Madeja, *Wykładnia prounijna w orzecznictwie Polskiego Trybunału Konstytucyjnego (1995–2005)*, *Studia Iuridica Toruniensia*, t. 7, Toruń 2010, s. 142–168 oraz K. Kowalik-Bańczyk, *Prowspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, *Europejski Przegląd Sądowy* 2005, 12, s. 9–18 i przytaczaną tam literaturę.

³⁷ W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce...*, s. 166–167.

W przypadku PSD na szczególną uwagę zasługują następujące instytucje:

- ☒ wprowadzenie nowej kategorii podmiotu – instytucji płatniczej, będącej uczestnikiem rynku finansowego i świadczącej usługi płatnicze, mieszczącej się w szerszej kategorii regulowanej PSD, a mianowicie dostawców usług płatniczych. Funkcjonowanie tego rodzaju podmiotu na rynku finansowym wymaga spełnienia określonych wymogów (np. ostrożnościowych), a także uzyskania stosownego zezwolenia organu nadzoru (art. 13 PSD). Niemniej jednak na podstawie art. 26 PSD państwa członkowskie mogą wyłączyć lub zezwolić swoim właściwym organom na wyłączenie stosowania całości lub części procedury i warunków dotyczących wymogów stosowanych w odniesieniu do instytucji płatniczych. Z możliwości takiej skorzystała Polska, dopuszczając do funkcjonowania na polskim rynku biura usług płatniczych, które mogą prowadzić działalność jedynie w zakresie jednego z rodzajów usługi płatniczej, tj. przekazu płatniczego³⁸. Działalność ta jest działalnością regulowaną, a stosowny rejestr (także w przypadku instytucji płatniczych) prowadzi w Polsce Komisja Nadzoru Finansowego. Prawodawca polski zdecydował się na skorzystanie z analizowanej opcji i dopuścił na rynek biura usług płatniczych między innymi ze względu na fakt funkcjonowania na nim setek drobnych punktów przyjmujących opłaty za rozmaitego rodzaju rachunki. Wcześniej były one nieobjęte jakąkolwiek kontrolą, co niejednokrotnie skutkowało sytuacjami, w których wpłaty nie docierały do odbiorcy przekazu (jak w przypadku Agencji Finansowej Grosik, której właściciele zdefraudowali powierzone im środki finansowe);
- ☒ zdefiniowanie usługi płatniczej poprzez wskazanie w załączniku PSD na enumeratywnie wymienione jej rodzaje, w tym między innymi wydawanie lub nabywanie instrumentów płatniczych, a także wykonywanie transakcji płatniczych, w ramach których zgoda płatnika na wykonanie transakcji płatniczej udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest operatorowi systemu

³⁸ Idem, *Status prawny biura usług płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego 2012, 9, s. 52–58; zob. także A. Zalcewicz, *Biuro usług płatniczych na tle obowiązujących regulacji prawnych*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, 2013, 3.

telekomunikacyjnego, informatycznego lub operatorowi sieci działającemu jedynie jako pośrednik pomiędzy użytkownikiem usługi płatniczej a dostawcą towarów i usług. Ostatnia z wymienionych usług umożliwia zaoferowanie nowoczesnych, mobilnych usług płatniczych;

- ☒ instrument płatniczy oznaczający każde zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika usług płatniczych i dostawcę usług płatniczych zbiór procedur, z których korzysta użytkownik usług płatniczych w celu zainicjowania zlecenia płatniczego. Definicja ta stanowi doskonały przykład realizacji zasady neutralności technologicznej, stwarzając wprost niegraniczone możliwości kreacji instrumentów płatniczych w przyszłości, które mogą przyjmować zarówno formę materialną, jak i zdematerializowaną. W tym ostatnim przypadku odnoszącym się do wymienionego zbioru procedur wskazać można na rozmaitego rodzaju komunikaty, numery identyfikacyjne (np. PIN), za pomocą których inicjowane będzie zlecenie płatnicze, przykładowo w świecie wirtualnym;
- ☒ zlecenie płatnicze oznaczające każdą dyspozycję płatnika lub odbiorcy dla jego dostawcy usług płatniczych z żądaniem wykonania transakcji płatniczej;
- ☒ transakcja płatnicza identyfikowana jako działanie zainicjowane przez płatnika lub odbiorcę, polegające na lokowaniu, transferze lub wycofaniu środków, niezależnie od rodzaju pierwotnych zobowiązań między płatnikiem a odbiorcą.
- ☒ środki oznaczające banknoty i monety, zapis księgowy i pieniądz elektroniczny określone w art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2000/46/WE. Definicji „środków” poświęca się szczególną uwagę w literaturze przedmiotu. Podobnie jak w przypadku definicji „instrumentu płatniczego” uznać należy ją za „otwartą”, tzn. obejmującą swym zakresem zarówno współczesne, jak i przyszłe formy jednostek rozliczeniowych zarówno materialnych, jak i zdematerializowanych. Tytułem przykładu, jeżeli środkiem będącym przedmiotem transakcji płatniczej, inicjowanej przez płatnika może być zapis księgowy, to w praktyce oznacza to nieograniczone możliwości ich kreowania, także przez podmioty prywatne (przedsiębiorców). Oczywiście tego rodzaju sytuacja nie pozostanie bez wpływu na inne elementy systemu finansowego, w tym kwestię kreacji pie-

niądza, opierającego się dotychczas na dwóch tradycyjnych formach tj. gotówkowej i bezgotówkowej, w którego „powstawaniu” uczestniczą od wieków bank centralny i banki komercyjne.

Zaprezentowane instytucje tworzą podstawę regulacji PSD. Regulacji, w której zauważalna jest wizja oddzielenia strony płatniczej od strony infrastrukturalnej. Owe dwa elementy są jednak nierozłączne, gdyż trudno wyobrazić sobie wykonanie polecenia przelewu zleconego instytucji kredytowej bez przeprowadzenia następnie jego rozliczenia i rozrachunku poprzez szeroko rozumiane systemy płatności.

4

WNIOSKI

Podsumowując, uznać należy, iż PSD, a wraz z nią regulacje krajów członkowskich, stanowią nowy rozdział w historii integrującego się europejskiego rynku finansowego. Jest ona elementem szerszego projektu, jakim jest SEPA, nastawionego przede wszystkim na pojedynczego konsumenta europejskiego. Należy mieć nadzieję, iż PSD, regulując poniższe trzy podstawowe dziedziny dotyczące systemów płatności, którymi są: zasady świadczenia usług płatniczych, wymogi w zakresie przejrzystości i informacji przeprowadzanych operacji oraz praw i obowiązków dostawców, jak i odbiorców usług płatniczych, stanie się ważnym katalizatorem dalszej integracji finansowej zjednoczonej Europy i przybliży jej rynek finansowy przede wszystkim odbiorcom detalicznym (wśród których znaczną część stanowią przedsiębiorcy). Bez tych ostatnich bowiem trudno wyobrazić sobie dokończenie procesu kreacji jednolitego rynku finansowego Europy. Pamiętaj bowiem należy, iż jedną z podstaw rynku wewnętrznego jest swoboda przepływu kapitału i płatności gwarantująca w zasadzie nieograniczone krążenie środków finansowych w samej Unii Europejskiej (ale także i poza nią). W połączeniu z trzema pozostałymi swobodami od dziesięcioleci stanowi ona gwarancję postępu gospodarczego Europy, przyczyniając się do rozwoju przedsiębiorczości.

Także polski prawodawca, dostrzegając istotę usług płatniczych i związaną z nimi innowacyjność, tak ważną dla współczesnej gospodarki, podjął się niełatwego zadania ich regulacji, mając oczywiście za wzorzec rozwiązania

europejskie. Ostatnia nowelizacja przepisów polskich nawet je wyprzedza. Wnioski, jakie płyną z ich analizy, są pozytywne. Zostały w nich bowiem ujęte wszystkie z najważniejszych obecnych problemów charakteryzujących rynek usług płatniczych. Dostrzegalna jest w nich także realizacja zasad, na których opierają się przepisy europejskie (neutralności technicznej i ochrony konsumenta). Owa zgodność nie jest jednak kwestią najważniejszą. O ich wadze zadecydują bowiem skuteczność i efektywność oraz rzeczywista możliwość zastosowania, które to cele ze względu na obszerność, szczegółowość, a także skomplikowanie regulowanej materii mogą zostać trudne do osiągnięcia.

BIBLIOGRAFIA

- Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2012.
- Byrski J., Wachowska A., *Cloud computing w działalności instytucji płatniczej*, Monitor Prawa Bankowego, 2012, nr 9.
- Chrzan M., *Obowiązki informacyjne dostawcy usług płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego, 2012, nr 9.
- Cyman D., *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Warszawa 2013.
- Cyman D., *Wykorzystanie elektronicznych instrumentów płatniczych jako element zwiększający konkurencyjność przedsiębiorcy* (w:) M. Juchniewicz, *Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach konkurencji. Determinanty konkurencyjności przedsiębiorstw*, cz. I, Olsztyn 2006.
- Cyrson E., *Wybór ekonomiczny* (w:) E. Cyrson (red.), *Kompendium wiedzy o gospodarce*, Warszawa 1997.
- Diemko J., *SEPA i karty* (w:) *SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE, 2007, nr 90.
- Długosz Z., *Opłaty związane ze świadczeniem usług płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego, 2012, nr 9.
- Fedorowicz M., *Nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej*, Warszawa 2013.
- Grabowski M., *Instrumenty płatnicze*, Warszawa 2013.
- Grabowski M., *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Jednolity Obszar Płatności w Euro (SEPA). Zintegrowany rynek płatności detalicznych*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt nad Menem 2006.

- Korus K., *Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych*, Monitora Prawa Bankowego, 2012, nr 9.
- Kowalik-Bańczyk K., *Prospółnotowa wykładnia prawa polskiego*, Europejski Przegląd Sądowy, 2005, nr 12.
- Łysakowski P., *SEPA – jednolity obszar płatności w euro (w:) Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z*, Bank i Kredyt, 2007, nr 11–12.
- Madej A., *Wykładnia prounijna w orzecznictwie Polskiego Trybunału Konstytucyjnego (1995–2005)*, Studia Iuridica Toruniensia, t. 7, Toruń 2010.
- Midura R., *SEPA a kreowanie strategii biznesowej banku (w:) SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE, 2007, nr 90.
- Nogacki R., *Europejskie wymogi względem systemów płatności*, Prawo Bankowe, 2006, nr 2.
- Principles for SEPA Scheme Compliance and Re-statement of the PE-ACH Concept*, PE-ACH/CSM Framework.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013, s. 68–86.
- Srokosz W., *Instytucje parabankowe w Polsce*, Warszawa 2011.
- Szymański M., *Konsekwencje wprowadzenia poleceń przelewu i zapłaty w standardzie SEPA (w:) SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE, 2007, nr 90.
- Tochmański A., *Rola banku centralnego we wprowadzaniu SEPA (w:) SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE, 2007, nr 90.
- Zalcewicz A., *Biuro usług płatniczych na tle obowiązujących regulacji prawnych*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, 2013, nr 3.
- Zalcewicz A., *Proces integracji europejskiego rynku usług płatniczych – wyzwania regulacyjne*, Prawo i Ekonomia, 2011, t. 7.
- Zawadzka D., *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Warszawa 2012.